

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
FÖR HANTVERKARMÄSTARE
2010**

FÖRESKRIFT 34/011/2010

Grunder för fristående examen

**SPECIALYRKESEXAMEN
FÖR HANTVERKARMÄSTARE
2010**

FÖRESKRIFT 34/011/2010

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2010:5

ISBN 978-952-13-4518-0 (hft.)

ISBN 978-952-13-4519-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (print)

ISSN 1798-8985 (online)

www.utbildningsstyrelsen.fi

Edita Prima Oy,
Helsingfors 2010

FÖRESKRIFT

16.3.2010

34/011/2010

Giltighetstid: fr.o.m. 1.5.2010 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten
att utfärda föreskriften bygger på
L 631/98, 13 § 2 mom

Upphäver UBS:s föreskrifter

-

Ändrar Utbildningsstyrelsens föreskrift

-

**GRUNDERNA FÖR SPECIALYRKES-
EXAMEN FÖR HANTVERKARMÄSTARE**

Utbildningsstyrelsen har beslutat om grunderna för specialyrkesexamen för hantverkarmästare. Examensgrunderna ska iakttas fr.o.m. 1.5.2010.

Examenskommissionen och examensarrangören kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

När utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas, beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen och ordnandet av utbildningen i enlighet med examensgrunderna. Den som deltar i utbildningen skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

Generaldirektör

Timo Lankinen

Undervisningsråd

Hanna Ketonen

BILAGA

Specialyrkesexamen för hantverkarmästare 2010

INNEHÅLL

1 FRISTÅENDE EXAMINA	7
1.1 Anordnande av fristående examina	7
1.2 Avläggande av fristående examen	7
1.3 Grunderna för fristående examen.....	7
1.4 Personlig tillämpning i fristående examen.....	8
1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen	8
1.6 Betyg	8
1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen	9
2 UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR HANTVERKARMÄSTARE.....	9
2.1 Examensdelarna.....	9
3 KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET I SPECIALYRKESEXAMEN FÖR HANTVERKARMÄSTARE OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNINGEN.....	10
3.1 Produktifiering.....	11
Krav på yrkesskicklighet.....	11
Mål för bedömningen	11
Kriterier för bedömningen	14
3.2 Tillverkning av ett mästararbete.....	15
Krav på yrkesskicklighet.....	15
Mål för bedömningen	15
Kriterier för bedömningen	17
3.3 Ledning av ett hantverksföretag	18
Krav på yrkesskicklighet.....	18
Mål för bedömningen	18
Kriterier för bedömningen	20
3.4 Ledning av ett hantverksprojekt	21
Krav på yrkesskicklighet.....	21
Mål för bedömningen	21
Kriterier för bedömningen	23

1 FRISTÅENDE EXAMINA

1.1 Anordnande av fristående examina

Examenskommissionerna som tillsätts av Utbildningsstyrelsen och består av representanter för arbetsgivare, arbetstagare, lärare och vid behov självständiga yrkesutövare ansvarar för anordnandet och övervakningen av fristående examina samt utfärdar examensbetyg. Examenskommissionerna gör ett avtal om anordnande av fristående examina med utbildningsanordnarna och vid behov med andra sammanslutningar och stiftelser. Fristående examina kan inte anordnas utan giltigt avtal med examenskommissionen.

1.2 Avläggande av fristående examen

Fristående examen avläggs genom att examinanderna vid examenstillfällena i praktiska arbetsuppgifter påvisar det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Varje examensdel ska bedömas skilt för sig. Bedömningen görs som ett samarbete mellan representanter för arbetsgivare, arbetstagare och undervisningssektorn. Inom branscher där det är vanligt med självständiga yrkesutövare tas även denna part i beaktande vid valet av bedömare. Bedömningen godkänns slutligen av examenskommissionen. Examensbetyg kan beviljas då examinanden har avlagt alla examensdelar som krävs med godkänt vitsord.

1.3 Grunderna för fristående examen

I examensgrunderna fastställs vilka delar och eventuella kompetensområden som hör till examen, uppbyggnaden av examen, den yrkesskicklighet som krävs i de olika examensdelarna, bedömningsgrunderna (målen och kriterierna för bedömningen) samt sätten att påvisa yrkesskicklighet.

En examensdel utgör ett delområde inom yrket som går att avskilja från den naturliga arbetsprocessen till en självständig helhet som kan bedömas. Kraven på yrkesskicklighet som beskrivs i de olika examensdelarna koncentrerar sig på de centrala funktionerna och verksamhetsprocesserna inom yrket samt på yrkespraxis inom den aktuella branschen. De omfattar även färdigheter som allmänt behövs i arbetslivet, till exempel sociala färdigheter.

Målen och kriterierna för bedömningen är härledda ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kunskapsområden som man vid bedömningen fäster särskild vikt vid. Definitionen av dessa mål underlättar också bedömningen av den aktuella arbetsprocessen. Bedömningen ska täcka alla de mål för bedömning som beskrivs i examensgrunderna. Kriterierna för bedömningen bestämmer den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet innehåller preciserande anvisningar om avläggandet av examen. Yrkesskickligheten påvisas i allmänhet i autentiska arbetsuppgifter. Sätten att påvisa yrkesskicklighet kan innehålla direktiv för bl.a. hur en examensprestation vid behov kan kompletteras så att alla krav på yrkesskicklighet blir beaktade.

1.4 Personlig tillämpning i fristående examen

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en särskild föreskrift om individualisering.

1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen

Vid bedömning av yrkesskickligheten är det viktigt att ingående och noggrant granska hur examinanderna visar att de kan det som examensgrunderna förutsätter i kraven på yrkesskicklighet för den aktuella examensdelen. Vid bedömningen tillämpas de bedömningskriterier som fastställts i examensgrunderna. Bedömarna ska mångsidigt använda sig av olika och i första hand kvalitativa bedömningsmetoder. Används endast en metod, blir resultatet inte nödvändigtvis tillförlitligt. Vid bedömningen beaktas bransch- och examensspecifika särdrag i enlighet med examensgrunderna. Om examinanderna har tillförlitliga utredningar om tidigare påvisat kunnande, granskar bedömarna hur de motsvarar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna. Bedömarna föreslår för examenskommissionen att kunnandet erkänns som en del av examensprestationen. Examenskommissionen fattar det slutliga beslutet om erkännande av tidigare påvisat kunnande som tillförlitligt utretts.

Bedömning av yrkesskicklighet är en process där insamling av bedömningsmaterial och dokumentering av bedömning spelar en viktig roll. Representanter för arbetslivet och lärare gör på trepartsbasis en noggrann och mångsidig bedömning. Examinanderna ska klart och tydligt få veta hur bedömningsgrunderna tillämpas i deras eget fall. De ska också ges möjlighet att själva bedöma sina prestationer. Examensarrangören gör upp ett bedömningsprotokoll över examensprestationen för den aktuella examensdelen som undertecknas av bedömarna. Till en bra bedömningsprocess hör också att efter detta ge examinanderna respons på prestationerna. Det slutliga bedömningsbeslutet fattas av examenskommissionen.

Bedömare

De personer som bedömer examinandernas yrkesskicklighet ska ha god yrkeskunskap inom det aktuella området. Examenskommissionen och examensarrangören kommer överens om bedömarna i avtalet om anordnande av fristående examen.

Rättelse av bedömning

Examinanderna kan inom lagstadgad tid anhålla om rättelse av bedömning av den examenskommission som ansvarar för den aktuella examen.

En skriftlig begäran om rättelse riktas till examenskommissionen. Examenskommissionen kan efter att ha hört bedömarna besluta om en ny bedömning. Det går inte att genom besvär anhålla om ändring av examenskommissionens beslut som gäller rättelse av bedömning.

1.6 Betyg

Examenskommissionen beviljar examensbetyg och betyg för en eller flera avlagda examensdelar. Betyg över deltagande i förberedande utbildning ges av utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen har utfärdat direktiv om vilka uppgifter som ska framgå ur betyg för fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och läroavtalsutbildning.

Betyg för en eller flera examensdelar ges på begäran. Examensbetyget, liksom betyget för en eller flera avlagda examensdelar, undertecknas av en representant för examenskommissionen och en representant för examensarrangören.

En anteckning om avlagd fristående examen i ett av Utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis är ett intyg över avlagd examen som är jämförbart med ett examensbetyg. Examensarrangören skaffar och undertecknar yrkesbeviset. Yrkesbeviset är avgiftsbelagt för examinanden.

1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen

Det går inte att ställa förhandsvillkor i fråga om utbildning för dem som deltar i fristående examina. Examina avläggs ändå huvudsakligen i samband med förberedande utbildning.

Förberedande utbildning ska anordnas i enlighet med examensgrunderna. Utbildningen och examenstillfällena ska planeras utgående från examensdelarna. Den som deltar i utbildning som förbereder för fristående examen ska ges möjlighet att delta i examenstillfällena och avlägga fristående examen som en del av utbildningen.

2 UPPBYGGNADEN AV SPECIALYRKESEXAMEN FÖR HANTVERKARMÄSTARE

2.1 Examensdelarna

Specialyrkesexamen för hantverkarmästare är uppbyggd av två obligatoriska examensdelar och en valfri examensdel. Examen är klar när de tre examensdelarna har avlagts med godkänt betyg.

De obligatoriska examensdelarna i specialyrkesexamen för hantverkarmästare är

- 3.1 Produktifiering
- 3.2 Tillverkning av ett mästararbete

De valfria examensdelarna, av vilka en ska väljas, är

- 3.3 Ledning av ett hantverksföretag
- 3.4 Ledning av ett hantverksprojekt

I specialyrkesexamen för hantverkarmästare ingår yrkesområden som har sitt ursprung i arbets-, närings- och kulturlivet och som skiljer sig från varandra i fråga om material och/eller specialkompetens. I examinandens dokument om personlig tillämpning och i examensbetyget anges det yrkesområde inom vilket examen avläggs.

I denna examen avses med hantverkarmästare yrkesutövare, företagare eller arbetstagarer i hantverksföretag som utför hantverksarbete på ett yrkesmässigt och lönsamt sätt. En hantverkarmästare kan erbjuda produkter, tjänster eller arbetsprestationer. I produktionen används ofta också maskiner, men inte i lika stor omfattning som vid massproduktion, och företagets produktserier är tämligen små. När produkten färdigställs är det manuella arbetets andel betydande.

3 KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET I SPECIALYRKES- EXAMEN FÖR HANTVERKARMÄSTARE OCH GRUN- DERNA FÖR BEDÖMNINGEN

Varje utbildningsanordnare sörjer, i enlighet med examensgrunderna för specialyrkesexamen för hantverkarmästare, för att personlig tillämpning genomförs vid ansökan till och avläggande av examen och till utbildning som förbereder för den samt vid förvärvande av behövlig yrkesskicklighet. Om examinanderna inte deltar i den förberedande utbildningen sköter examensanordnaren om den personliga tillämpningen. Den personliga tillämpningen dokumenteras i ett för ändamålet avsett dokument som uppdateras i takt med att examensprocessen framskrider.

Yrkesskickligheten som krävs i examensgrunderna påvisas i regel i en autentisk arbets-situation vid personligt tillämpade examenstillfällen utgående från planen för anordnande av specialyrkesexamen för hantverkarmästare som examenskommissionen godkänt, varvid examinanderna heltäckande påvisar den yrkesskicklighet som examensgrunderna förut-sätter.

Specialyrkesexamen för hantverkarmästare bedöms en examensdel i sänder så att exa-minandernas yrkesskicklighet jämförs med kraven på yrkesskicklighet för ifrågavarande examensdel. Vid examenstillfällena påvisar examinanderna färdighet och förmåga att tillämpa sitt kunnande i föränderliga situationer och verksamhetsmiljöer.

Efter varje examenstillfälle bedömer och dokumenterar bedömaren eller bedömarna yrkesskickligheten som examinanderna påvisar i relation till kraven på yrkesskicklighet för examensdelen och målen och kriterierna för bedömningen. Examinandernas självvärdering är en väsentlig del av examensprestationen. I en god bedömningsprocess ingår också en separat responsdiskussion som ordnas efter examenstillfallet.

Vid enskilda examenstillfällen räcker det med bedömning av en representant ur den trepartsbaserade bedömningsgruppen. I utvärderingssamtalet som hålls efter att alla examenstillfällen har genomförts ska däremot hela den trepartsbaserade bedömningsgruppen delta.

I utvärderingssamtalet deltar således förutom examinanderna alla tre parter dvs. repre-sentanter för arbetsgivare och arbetstagare samt en representant för undervisningsväsen-det som sakkunnig inom sin egen bransch.

Under samtalet bedömer de tillsammans yrkesskickligheten som examinanderna påvisat utgående från kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen i examensdelen. Examinanderna presenterar bedömningarna som de fått, sin egen självvär-dering och de bedömda dokumenten i anslutning till examensprestationen om den egna yrkesskickligheten och hur den påvisats. Examinanderna och bedömarna diskuterar till-sammans och bedömer yrkesskickligheten som examinanderna påvisat utgående från be-dömningarna och dokumenten och utgående från kraven på yrkesskicklighet samt målen och kriterierna för bedömningen i examensdelen.

Som avslutning på utvärderingssamtalet håller bedömningsgruppen ett möte där den fattar beslut om de ska föreslå godkännande eller underkännande av examensdelen för examenskommissionen samt ger ett skriftligt utlåtande om detta.

Kraven på yrkesskicklighet, målen och kriterierna för bedömningen

Kraven på yrkesskicklighet som härletts ur uppgifts- och färdighetsområden i arbetslivet beskrivs på följande sidor med fet stil. Under dem i vänstra kolumnen står målen för bedömningen som härletts ur kraven på yrkesskicklighet och som anger de för yrkesskickligheten centrala kunskapsområden som ägnas speciell uppmärksamhet i bedömningen. I kolumnen till höger står kriterierna för bedömningen, som anger den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation. På basis av dessa avgörs om examensprestationen godkänns. Sätten att påvisa yrkesskicklighet beskrivs i slutet av varje examensdel.

3.1 Produktifiering

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden definierar sin kundkrets.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Kundfokuserad verksamhet</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • slår fast vilka kunderna är och tillämpar sina kunskaper i enlighet med kundernas behov • söker och presenterar alternativ för kunderna • bedömer hur många kunder som behövs och förutser förändringar i kundernas behov.
Examinanden produktifierar sitt kunnande.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Tillverkning av en produkt eller produktion av en tjänst</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • tar fram produkter eller tjänster som är hållbara och till nytta för kunden • skapar och formar sitt kunnande, sin produkt, sin tjänst eller kombinationer av dem till konkreta, kundnära produkter eller tjänster eller delar av dem som går att marknadsföra och sälja • specificerar och namnger olika versioner av produkten eller tjänsten • ser till att produkten eller tjänsten blir dokumenterad, så att den kan mångfaldigas • introducerar sin produkt eller tjänst och skyddar den vid behov med varumärke, mönsterskydd, nyttighetsmodell eller patent.

Examinanden prissätter sin produkt eller tjänst.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Prissättning</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • beräknar totalpriset för produkten eller tjänsten och beaktar då de fasta och rörliga kostnaderna, såsom mervärdesskatt, kampanjprissättning, rabatter och försäljningskanalens inverkan • fastställer parti- och minutförsäljningspriset på produkten • betjänar kunden och informerar om vad produkt- eller tjänstehelheten och priset består av och hur de uppkommer • prissätter sin produkt eller tjänst enligt konkurrenssituationen och beaktar då det lokala, regionala, landsomfattande och globala produktutbudet • kan bedöma hur lång tid som behövs för en unik produktion och en serieproduktion samt hur ett beställningsarbete och ett underleverantörsarbete inverkar på lönsamheten.

Examinanden skapar en identitet och en image för den produktifierade produkten.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Kommunikation och marknadsföring</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • ger sin produkt eller tjänst ett beskrivande namn som skiljer sig från konkurrenternas namn • beskriver i sin kommunikation och i sitt marknadsföringsmaterial produktens eller tjänstens användningsändamål och tar reda på kundens behov samt förklarar för kunden vad nyttan med produkten eller tjänsten är • redogör i sin kommunikation för vad leveransen av produkten eller tjänsten innehåller och vilket dess totalpris är samt inköpskanalen • använder sina starka sidor och brandtänkande när produktens eller tjänstens image skapas samt vid försäljning och marknadsföring • informerar om hur produkten eller tjänsten kan kompletteras i framtiden

	<ul style="list-style-type: none"> • uppdaterar fortlöpande en arbetsprovsportfölj som passar för det egna arbetet så att han/hon kan presentera sitt kunnande och exempel för sina kunder • ger de uppgifter om produkten och tjänsten som krävs i lagstiftningen om produktsäkerhet och konsumentskydd • använder ett främmande språk i kommunikationen och marknadsföringen.
Examinanden använder sig av kunskap om kultur och estetik.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Utnyttjande av estetik</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • skapar en personlig och igenkännlig image för produkten eller tjänsten • använder visioner och visuella element vid skapande av produktidentiteten och informations- och marknadsföringsmaterialet samt i produktförpackningarna och när produkten läggs fram • tillämpar tradition och kultur på produkten eller tjänsten, informations- och marknadsföringsmaterialet samt framläggningen och förpackningarna.
Examinanden genomför faserna i produktutvecklingsprocessen vid utformning av produkten eller tjänsten.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Produktutvecklingsprocessen och utformning av produkten eller tjänsten</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • följer med utvecklingen inom branschen, såsom trender, kulturfenomen, konsumentbeteende och förändringar i miljön, och kan reagera på dem och förutse dem i föränderliga situationer • nätverkar och samarbetar vid behov vid utformning, marknadsföring och tillverkning • tar fram och utvecklar kundnära produkter som passar in i miljön, är trygga och ekonomiskt lönsamma • använder informationsteknik inom de olika delområdena av utformning, tillverkning och marknadsföring • ser till att lagstiftningen om upphovsrätt och immaterialrätt följs • använder vid presentation av produkten

	<p>eller tjänsten ändamålsenliga bilder, miniatyrer, modeller, provexemplar eller andra planer för att klargöra sina idéer och tankar</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar produktens eller tjänstens användningsändamål och de ekologiska synpunkterna vad gäller dess livslängd • beaktar och fattar beslut i enlighet med livscykelänkandet för produkter eller tjänster.
--	--

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I denna examensdel avses med examinander yrkesutövare, företagare eller arbetstagare som i hantverksföretag utför hantverksarbete på ett yrkesmässigt och lönsamt sätt. Examinandernas yrkesområde anges i dokumenten om personlig tillämpning.

I examensdelen produceras produkter, tjänster, delar eller kombinationer av dem. I ett hantverksföretag är produkten det som en hantverksföretagare producerar självständigt eller tillsammans med andra yrkesutövare. För att producera produkter eller tjänster behövs produktionsmedel, av vilka arbetskraften är viktigast. En hantverkarens tjänster består av materiella produkter som kan upplevas. Produkternas förmåga att ge upplevelser skapas via processer och verksamhetsserier. Kunden kan delta i processerna som konsument och producent. Som konsument köper kunden exempelvis reparations- och underhållstjänster. Som producent gör kunden en produkt eller tjänst under en hantverkarens handledning. I examensdelen tillverkas prototyper, provexemplar eller modeller av produkten eller tjänsten eller delar av den/dem.

I denna examensdel visar examinanderna att de behärskar produktifiering och prissättning. Examinanderna kan använda sig av kunskap om estetik och kultur när produktens identitet och image skapas. De genomför produktutvecklingsprocessen med beaktande av kunderna.

Examensprestationen genomförs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan så att de studerande utför arbeten inom det egna yrkesområdet i en autentisk arbetsmiljö eller genomför en separat arbetsprestation i en omfattning som är tillräcklig för att examinandernas kompetens tillförlitligt ska kunna konstateras uppfylla kraven på yrkesskicklighet med avseende på både praktiska och teoretiska kunskaper. Om den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte helt kan visas i en examensprestation, kompletteras prestationen med intervjuer, uppgifter och portföljer som används inom yrkesområdet samt med andra tillförlitliga metoder.

Denna examensdel kan avläggas i samband med andra examensdelar. Om examensdelen avläggs i samband med andra examensdelar ska examensarrangören sörja för att examensdelen kan bedömas som en egen helhet.

3.2 Tillverkning av ett mästararbete

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden planerar en arbetsprocess inom sitt yrkesområde och tillverkar ett mästararbete.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att planera och tillverka ett mästararbete</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • tillverkar ett mästararbete med beaktande av funktionella, ekonomiska och estetiska frågor som gäller produkten samt frågor som gäller produktsäkerheten • väljer ändamålsenliga arbetsmetoder • gör upp en tidsplan och en arbetsordning för arbetet och beaktar då både kundens önskemål och faktorer som anknyter till företagets verksamhet • utarbetar för mästararbetet anvisningar och arbetsritningar eller provexemplar som är sedvanliga inom yrkesområdet och dokumenterar arbetsprocessen eller handleder i den dokumentering av arbetsprocessen som är sedvanlig inom yrkesområdet • utvecklar kvaliteten på tillverkningen och skapar nytt vid tillverkning av produkten eller tjänsten • arbetar effektivt och säkert med de maskiner och anordningar som han eller hon valt och använder vid behov informationsteknik.
Examinanden använder material som är vanliga inom yrkesområdet.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Val och användning av material</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer och motiverar kvaliteten på materialen, priset och inköpssättets lönsamhet med tanke på produkten eller tjänsten, kunden och tillverkaren samt miljön • skaffar ändamålsenliga material • utarbetar bruksanvisningar och vid behov skötselanvisningar för produkten eller tjänsten och ger instruktioner om frågor som gäller materialet.

Examinanden använder yrkesområdets arbetsredskap och maskiner samt ger instruktioner om användningen av dem.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Val och användning av arbetsredskap</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • söker, väljer eller tillverkar de verktyg, schabloner och hjälpmedel som behövs i arbetet och använder dem på ett mångsidigt, yrkesskickligt och tryggt sätt • använder maskiner och anordningar och gör daglig service på dem samt ger instruktioner om användningen av dem • bedömer och utvecklar arbetsredskapen eller arbetsmetoderna för att förbättra kvaliteten, produktiviteten, funktionen och säkerheten.
Examinanden verkar på ett sätt som hållbar utveckling förutsätter.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att beakta hållbar utveckling i arbetet</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • beaktar miljöfrågorna vid utformning av produkten eller tjänsten, vid materialanskaffning, vid produktion och i annan verksamhet. • använder miljövänliga arbets- och tillvägagångssätt samt hållbara material och material som man om möjligt kan återvinna • beaktar konsekvenserna för naturen och miljön vid anskaffning, användning och återanvändning av naturtillgångar eller naturmaterial • iakttar lagstiftningen vid sortering, återanvändning och förstöring av avfall samt material och föremål som tas ur bruk • sorterar på rätt sätt det avfall som uppkommer och ger andra personer instruktioner om hur avfallet ska hanteras • ordnar med återvinning och återanvändning av material som tas ur bruk.

Examinanden iakttar de föreskrifter och författningar som gäller konsumentskydd, produktsäkerhet och produktansvar.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att följa anvisningarna för produktsäkerhet och konsumentskydd</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • beaktar konsumentens rättigheter och uppfyller produkttillverkarens och marknadsförarens plikter vid produktion och marknadsföring av produkten eller tjänsten • följer författningarna och bestämmelserna om konsumentskydd, produktsäkerhet och produktansvar vid produktion och marknadsföring av produkten eller tjänsten.
Examinanden arbetar ergonomiskt och säkert.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Tryggt och ekonomiskt arbete</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • iakttar de ergonomiska kraven och arbetarskyddsbestämmelserna • skapar en trygg och trivsamt arbetsmiljö • instruerar andra personer i att arbeta säkert och ergonomiskt.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I denna examensdel avses med examinander yrkesutövare, företagare eller arbetstagare som i hantverksföretag utför hantverksarbete på ett yrkesmässigt och lönsamt sätt. Examinandernas yrkesområde anges i den personliga planen för examenstillfället. Produkten kan också vara en tjänst eller en arbetsprestation.

De som avlägger denna examensdel kan tillverka krävande produkter samt de redskap som behövs vid tillverkningen och vid tillverkningen beakta ekonomi, säkerhet i arbetet och miljön samt utvecklingen av arbetsmetoderna. Med en krävande produkt avses ett arbete som tillverkas av olika material med olika tekniker. Vid tillverkningen används händerna, hantverksredskap och maskiner på ett mångsidigt sätt. I denna examensdel identifierar, tillägnar sig och förmedlar mästaren erfarenhetsbaserad kunskap genom att instruera arbetstagare, kunder eller samarbetspartner. I produkten eller tjänsten ska man kunna se att examinanden utöver materialkännedom har estetiskt, visuellt och kulturellt kunnande.

Examensprestationen genomförs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan så att den studerande utför arbeten inom det egna yrkesområdet i en autentisk arbetsmiljö eller genomför en separat arbetsprestation i en omfattning som är tillräcklig för att examinandens kompetens tillförlitligt ska kunna konstateras uppfylla kraven på yrkesskicklighet med avseende på både praktiska och teoretiska kunskaper. Om den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte helt kan visas i en examensprestation, kompletteras prestationen med intervjuer, uppgifter, portföljer som används inom yrkesområdet och med andra tillförlitliga metoder.

Denna examensdel kan avläggas i samband med andra examensdelar. I examensdelen produceras provexemplar eller modeller av en tjänsteprodukt och dess delar. Om examensdelen avläggs i samband med andra examensdelar ska examensarrangören sörja för att examensdelen kan bedömas som en egen helhet.

3.3 Ledning av ett hantverksföretag

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden bygger upp en ekonomiskt lönsam affärsverksamhet utifrån en affärsidé.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Utveckling av affärsverksamheten</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedömer och utvecklar sina företagarfärdigheter • kartlägger särdragen inom hantverksbranschen samt möjligheterna och riskerna i företagsverksamhet • organiserar produktionen med beaktande av säsonger, kringarbeten och andra faktorer som påverkar lönsamheten • utvecklar företagets verksamhet, kvaliteten på verksamheten och lönsamheten samt livsdugligheten, ställer upp tydliga mål och reserverar de resurser som behövs för att nå målen • tolkar företagets bokslut och ändrar eller utvecklar vid behov företagets verksamhet i samarbete med sakkunniga • ändrar vid behov sitt arbete enligt förändringar i verksamhetsmiljön, på marknaden, i konkurrenssituationen och i kundkretsen • sköter de ansvar och skyldigheter som en företagare har, såsom skatter, pensionsavgifter och försäkringar • utnyttjar sakkunnigtjänster i skatte- och försäkringsfrågor samt vid skötseln av ekonomin i sitt företag.
Examinanden skapar kund- och nätverksrelationer med andra företagare och sakkunniga.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att nätverka</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • beskriver och bedömer företagets centrala intressent- och nätverksrelationer samt deras betydelse, möjligheterna att utnyttja dem och riskerna för företaget • söker och bedömer alternativ och bygger vid behov upp kund-, underleverantörs-, varuleverantörs- och andra nätverksrelationer • ingår samarbetsavtal med nätverksparter och utnyttjar då vid behov sakkunnigtjänster.

Examinanden marknadsför och informerar om sin produkt eller tjänst.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Marknadsföring och kommunikation</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • väljer en marknadsföringskanal för sin produkt eller tjänst • använder informationsteknik och olika informationskällor vid marknadsföring • utnyttjar informationsteknik eller sakkunnighjälp i samband med internationella mässor, workshops, exportverksamhet eller marknadsföring.

Examinanden ger introduktion och handledning inom sitt yrkesområde.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att överföra hantverkarmästarens kunskande och att arbeta som förman</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • introducerar arbetstagare eller de som utför inläring i arbetet i företaget och dess verksamhet • bedömer den yrkesskicklighet som arbetstagarna eller de som utför inläring i arbetet har och ger vid behov arbetstagare råd om att söka sig till utbildning inom det egna yrkesområdet • uppmuntrar och handleder arbetstagare eller de som utför inläring i arbetet till att engagera sig i sitt arbete, i företaget och kunderna • beslutar om arbetsfördelningen och organiserar arbetena ändamålsenligt • bedömer och utvecklar sin förmåga att arbeta som förman • bedömer och iakttar arbetsgivarens skyldigheter vid personalplanering.

Examinanden beaktar sin arbetsförmåga och arbetshälsa i sitt arbete.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att följa verksamhets sätt som upprätthåller arbetshälsan</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • kan vid organisering av tidsanvändningen beakta de faktorer som inverkar på den fysiska, mentala och sociala hälsan, såsom arbetstid, fritid och semester • sörjer för att han/hon själv och de eventuella underställda orkar med och trivs i arbetet och identifierar faktorer och risker som påverkar detta

	<ul style="list-style-type: none"> • bedömer och utvecklar planmässigt den egna och eventuella anställdas arbetsmotivation, yrkesskicklighet samt sin förmåga att driva ett företag.
Examinanden utvecklar kvaliteten på företagets verksamhet.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Utveckling av kvaliteten</i>	<p>Examinanden</p> <ul style="list-style-type: none"> • samlar in respons och utnyttjar den i sin verksamhet • utvecklar kvaliteten på verksamheten i företaget med eventuella projekt, stipendier och andra typer av utvecklingsåtgärder • följer upp om de uppsatta målen har nåtts och sporrar de anställda att uppnå kvalitetsmålen.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

I denna examensdel avses med examinander hantverksföretagare som ofta arbetar ensamma eller i nätverk med andra hantverksföretagare och olika intressenter. Examinanderna vet vilka förutsättningarna är för att kunna utöva yrket eller driva ett företag. De kan analysera vilka möjligheter det finns att utveckla företagsverksamheten och vilka risker som är förenade med företagsverksamhet när det gäller att producera, sälja och marknadsföra en produkt eller tjänst. Examinanderna arbetar i ett hantverksföretag. De använder sitt ledarskap och sina förmansfärdigheter och överför sitt kunnande i yrket. De är målinriktade när det gäller att utveckla sitt kunnande. De visar att de har samarbetsförmåga när de arbetar som anställda eller som företagare.

Examensprestationen i examensdelen innefattar kartläggning av möjligheterna att utveckla företagsverksamheten och riskerna förenade med detta. Kartläggningen består av utredningar, produkter och rapporter samt dokument som beskriver verksamheten och som uppkommer under processens gång. I denna examensdel ska examinanderna också göra en självvärdering och en plan för hur de ska utveckla sin ledarförmåga och säkerställa att kunnandet överförs när det gäller examensdelens krav på yrkesskicklighet.

Examensprestationen genomförs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan så att den studerande utför arbeten inom det egna yrkesområdet i en autentisk arbetsmiljö eller genomför en separat arbetsprestation i en omfattning som är tillräcklig för att examinandens kompetens tillförlitligt ska kunna konstateras uppfylla kraven på yrkesskicklighet med avseende på både praktiska och teoretiska kunskaper. Examensprestationen fördjupas genom diskussioner med sakkunniga, där självvärderingen och utvecklingsplanen preciseras och specificeras. Om den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte helt kan visas i en examensprestation, kompletteras prestationen med intervjuer, uppgifter, portföljer som används inom yrkesområdet och med andra tillförlitliga metoder.

Denna examensdel kan avläggas i samband med andra examensdelar. Om examensdelen avläggs i samband med andra examensdelar ska examensarrangören sörja för att examensdelen kan bedömas som en egen helhet.

3.4 Ledning av ett hantverksprojekt

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden startar ett utvecklingsprojekt.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att starta ett projekt</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • organiserar och startar ett utvecklingsprojekt som anknyter till det egna arbetet i samarbete med sakkunniga och arbetskamraterna • fastställer projektets mål och lämpliga mätkriterier tillsammans med projektpartnererna • gör upp en tidsplan för projektet i samarbete med projektpartnererna.
Examinanden planerar och organiserar ett projekt.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att planera och organisera</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • reserverar de resurser som behövs för projektet • ingår de avtal om behövs för projektet, ensam eller tillsammans med sakkunniga • skaffar, bedömer och använder information som behövs i projektet • organiserar projektet och utnyttjar den kompetens som samarbetspartnererna har, t.ex. underleverantörer, sakkunniga och arbetskamrater • planerar åtgärderna i projektet utifrån tidsplanen och resurserna • kartlägger riskerna i projektet och försöker förebygga dem • tar reda på vilka bestämmelser som finns om upphovs- och nyttjanderätt som gäller resultaten och säkerställer att de beaktas • ingår vid behov avtal.

Examinanden följer upp hur projektmålen nås.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att följa upp hur målen nås</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • leder projektet så att han/hon uppmuntrar deltagarna och skapar vi-anda • följer regelbundet upp hur projektmålen nås och hur resurserna används • följer upp kostnaderna och penningrörelsen i samband med projektet • följer med möjligheter och hot vad gäller projektet och vidtar vid behov styrande och korrigerande åtgärder • preciserar vid behov tidsplanen och projektplanen • handleder och ger uppmuntran samt vid behov korrigerande feedback.

Examinanden dokumenterar och ger information om projektets olika faser.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att dokumentera och kommunicera</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • dokumenterar projektets olika faser på lämpligt sätt: skriftligt, med bilder, med uträkningar eller på andra sätt • informerar överenskomna aktörer på lämpligt sätt om projektet och dess olika faser, ensam eller tillsammans med sakkunniga.

Examinanden rapporterar och utvärderar projektet samt ställer upp fortsatta mål.

Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att rapportera och sprida resultatet</i>	Examinanden <ul style="list-style-type: none"> • rapporterar om projektet och dess resultat och hur de kan utnyttjas eller spridas på överenskommet sätt och till överenskomna aktörer, skriftligt, med bilder, muntligt eller på andra sätt, ensam eller tillsammans med samarbetspartnerna och sakkunniga • arkiverar dokumenten • utvärderar hur projektet lyckades utifrån de uppsatta målen och överenskomna mätkriterierna tillsammans med projektpartnerna • ställer vid behov upp fortsatta mål • ser till att projektresultaten omsätts i praktiken.

Examinanden sköter introduktion och handledning inom sitt yrkesområde.	
Mål för bedömningen	Kriterier för bedömningen
<i>Att överföra sitt kunnande som hantverkmästare och att arbeta som förman</i>	<p><i>Examinanden</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • introducerar arbetstagare eller de som utför inläring i arbetet i företaget och dess verksamhet • bedömer den yrkesskicklighet som arbetstagarna eller de som utför inläring i arbetet har och ger vid behov en arbetstagare råd om att söka sig till utbildning inom det egna yrkesområdet • uppmuntrar och handleder arbetstagare eller de som utför inläring i arbetet till att engagera sig i sitt arbete, företaget och kunderna • beslutar om arbetsfördelningen och organiserar arbetena ändamålsenligt • bedömer och utvecklar sina färdigheter att arbeta som förman • bedömer och iakttar arbetsgivarens skyldigheter vid personalplanering.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet

Med examinander avses hantverksföretagare som ofta arbetar ensamma eller i nätverk med andra hantverksföretagare och olika intressenter. Examinanderna vet vilka förutsättningarna är för att kunna utöva yrket eller driva ett företag. De kan analysera möjligheterna och riskerna som är förenade med ett hantverksprojekt. De vet vilket ansvar de har vid planering, organisering och genomförande av ett projekt samt vid överförande av kunskap. De är medvetna om sin yrkeskunnighet och är målinriktade när det gäller att utveckla sitt kunnande. De visar att de har samarbetsförmåga när de arbetar som anställda eller som företagare.

Examinanderna organiserar och startar ett utvecklings- och produktifieringsprojekt, som i regel gäller mästararbetet, tillsammans med sakkunniga och arbetskamraterna. Yrkesskickligheten i denna examensdel visas i regel i samband med examensdelarna 1 och 2. Om en examensdel avläggs i samband med andra examensdelar ska examensarrangören sörja för att examensdelen kan bedömas som en egen helhet.

Examensprestationen genomförs enligt en på förhand uppgjord och godkänd plan så att den studerande utför arbeten inom det egna yrkesområdet i en autentisk arbetsmiljö eller genomför en separat arbetsprestation i en omfattning som är tillräcklig för att examinandens kompetens tillförlitligt ska kunna konstateras uppfylla kraven på yrkesskicklighet med avseende på både praktiska och teoretiska kunskaper. Om den yrkesskicklighet som krävs i examensdelen inte helt kan visas i en examensprestation, kompletteras prestationen med intervjuer, uppgifter, portföljer som används inom yrkesområdet och med andra tillförlitliga metoder.

Tryckt
ISBN 978-952-13-4518-0
ISSN-L 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-4519-7
ISSN 1798-8985

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.

Utbildningsstyrelsen
www.utbildningsstyrelsen.fi